RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925. Andra kammaren. Nr 31.

Måndagen den 4 maj.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 24, den 25 och den 28 nästlidna april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen, Herr Rådman Birger Christenson, vid i dag verkställd undersökning befunnits lida av lungkatarr med feber och retsam hosta, samt att han under 1 à 2 veckors tid är förhindrad av sjukdom att deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed på heder och samvete.

Persborgs pensionat per Rättvik 1/5 1925.

C. Arvid Norgren,
prov.-läkare.

§ 3.

Herr *Pehrssons* i Göteborg på kammarens bord liggande motion nr 454, som nu föredrogs, hänvisades till behandling av lagutskott.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 64—68, bankoutskottets utlåtanden nr 37 och 38 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Tyskland och Sverige avslutad skiljedoms- och förlikningskonvention;

statsutskottets memorial, nr 69, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under sjätte huvudtiteln;

bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till konvention angående motarbetande av smuggling av alkoholvaror m. m.;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 3, angående ersättning åt sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets tjänstemän och vaktbetjäning; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning av väckta motioner angående vidtagande av åtgärder till förhindrande av vidare utplantering och spridning inom landet av den tyska haren;

nr 54, i anledning av väckt motion angående vissa prästgårdsarrendatorers befriande från skyldighet att gälda vissa utskylder; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggande av statens centralfryshus i Hallsberg.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Vahlstedt* under 3 dagar från och med den 6 innevarande maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 5 maj.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Herr **talmannen** öppnade sammanträdet med följande ord: Mina damer och herrar! För inte fullt en timma sedan befann sig en av de mest avhållna utav kammarens ledamöter i livet, men han är nu inte mer. Det har nämligen ingått budskap ifrån Ystad, att vår kamrat Thorsson kl. 2,48 e. m. gått ur tiden.

Med honom lämnar oss en kamrat, som kanske i högre grad än någon annan uti denna kammare har förstått att bana sig väg in i allas hjärtan. Jag tror inte, att jag säger för mycket, då jag förmenar, att Thorsson var den man uti riksdagens andra kammare, som var mest uppburen och mest avhållen, detta självfallet på grund utav sitt naturliga och öppna väsen, sin goda och energiska arbetsvilja, sin klara blick på tingen och sin tro på den sak, han arbetade för.

Han tillhörde ju det parti, som under innevarande riksdag har fått lämna uti dödens våld inte mindre än tre ledamöter. Han har arbetat och verkat i många år i det politiska livet och uti riksdagsarbetet. Han har stått här som klar partiman, som en ärlig och äkta socialdemokrat, men trots och oaktat detta känna vi det nog i dag, att han, som jag nyss angav, har varit avhållen av alla, oavsett vilken politisk åskådning man har haft.

Han har nu skördats och gått bort. Han lämnar efter sig ett tomrum, och om man också kan säga, att ingen är oersättlig, så är det nog ofta så, att om man kan ersättas uti arbetet, och om man kan ersättas uti de funktioner, man innehar, så är det dock ett tomrum, som inte kan ersättas, och det är efter den gode vännen i de hjärtan, dit han banat sig väg.

Thorsson gick ut i livet som den enkle arbetaren. Han går nu ur tiden innehavande ett av de högsta ämbetena, och hade han inte för någon tid sedan gripits utav sjukdomen, så hade han otvivelaktigt i dag beklätt det högsta av vårt lands ämbeten, nämligen regeringschefens. Det vittnar bättre än något annat om vad Thorsson var för en man, vilka egenskaper han besatt, vilken begåvning han ägde, vilken arbetsvilja han kunde prestera och vad han kunde utföra för den sak, som han satt sig före att sträva för.

Han är nu borta, och vi må uti denna kammare, där vi hava arbetat samman med honom i så många år, bringa honom en sista och en hjärtlig hälsning för det arbete, han har utfört, med en försäkran, att vi skola bevara hans minne ärat och aktat för all framtid.

Detta yttrande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 29 nästlidna april förda protokollen.

§ 3.

Herr statsrådet *Levinson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 224, angående godkännande av ett mellan Sverige och Tjeckoslovakiska Republiken avslutat handels- och sjöfartsavtal.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 69, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under sjätte huvudtiteln blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna godkända.

§ 6.

Föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet bevillningsutskottets betänkande nr 30 och sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1.

§ 7.

Vidare föredrogs sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 3, angående ersättning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 8.

Jordbruksutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 53—55 bordlades åter.

§ 9.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma omröstningar komme att äga rum lördagen den 9 i denna månad angående de voteringspropositioner, som då vore av kamrarna godkända.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet, nr 153, i anledning av väckt motion om införande av proportionellt valsätt vid val till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg;

från statsutskottet:

nr 5 A, i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1925—1926 under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet; och

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ersättning åt aktiebolaget Torf; samt

från bevillningsutskottet:

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 11 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 11 juni 1920 (nr 277) angående försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående restitution av sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som använts vid tillverkning av exportvaror; och

nr 152, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker m. m., dels ock väckta motioner om ändring av 6 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt maltdricka.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av Kungl. Maj:s propositioner med förslag till dels lag angående ändrad lydelse av §§ 37 och 49 förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm och dels lag angående ändrad lydelse av § 3 i lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspensioner å allmänna indragningsstaten åt regementsveterinären H. A. Bengtsons änka och minderåriga barn;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av befattningshavare hos svenska betes- och vallföreningen;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 29 juni 1923 om sparbanker;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 11 juli 1924 angående postgirorörelse;

nr 43, i anledning av justitieombudsmannens framställning om uppflyttning i högre lönegrad av sekreterarbefattningen vid justitieombudsmansexpeditionen; och

nr 44, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om uppflytt-

ning i högre lönegrad av skrivbiträdesbefattningarna vid riksbankens huvudkontor;

första lagutskottets memorial, nr 27, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 26 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 193, 194, 195 och 212 §§ utsökningslagen m. m., dels ock en i anledning av propositionen väckt motion; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 10, 11 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen,** som yttrade: Herr talman! Med anledning av statsrådet Thorssons frånfälle tillåter jag mig hemställa, att kammaren behagade till statsrådinnan Thorsson avsända ett kondoleanstelegram, och jag anhåller, att kammaren ville uppdraga åt sin talman att verkställa beslutet i detta avseende.

Denna hemställan bifölls.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Andersson* i Prästbol	under	6	dagar	fr.	o.	m.	den	8 maj och
» *Nilsson* i Antnäs	»	8	»	»	»		6	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 6 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs och remitterades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 224, angående godkännande av ett mellan Sverige och Tjeckoslovakiska Republiken avslutat handels- och sjöfartsavtal.

§ 2.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 19, bankoutskottets utlåtanden nr 39—44, första lagutskottets memorial nr 27 och andra lagutskottets utlåtande nr 24.

§ 3.

Ang. vissa handlingars offentlighet.

Till avgörande förelåg konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner om offentligheten av vissa handlingar.

I nedannämnda inom första kammaren väckta, till konstitutionsutskottet hänvisade motioner hade herr *Lindhagen* föreslagit,

a) i motionen nr 193, att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte förelägga riksdagen förslag om sådant tillägg till tryckfrihetsförordningen, varigenom med erforderliga undantag kommunala handlingars offentlighet bleve tydligt lagfästad;

b) i motionen nr 194, att riksdagen ville hos regeringen anhålla om ett övervägande, i vad mån publicitet borde tilläggas vissa allmänna av Konungen stadfästade inrättningars och stiftelsers handlingar, ändå att inrättningen eller stiftelsen ej förvaltades av offentlig myndighet eller representation, samt framläggande för riksdagen av förslag till den ändring i tryckfrihetsförordningen, vartill detta övervägande kunde föranleda; samt

c) i motionen nr 195, att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte — utöver vad i motionerna nr 193 och 194 ifrågasatts — jämväl överväga, huruvida och i vad mån övriga s. k. juridiska personers handlingar borde underkastas offentlighet, samt för riksdagen framlägga det förslag om tillägg till tryckfrihetsförordningen, som av detta övervägande kunde föranledas.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, i anledning av motionen I: 193, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana ändringar i tryckfrihetsförordningen, varigenom, med erforderliga undantag, kommunala handlingars offentlighet bleve tydligt lagfästad;

b) att riksdagen, i anledning av motionen I: 194, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om ett övervägande — — — lika med motionen — — — kunde föranleda; samt

c) att motionen I: 195 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits:

i fråga om punkterna a) och b)

av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande tre motioner ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

i fråga om punkten b)

av herrar *von Geijer*, *Nils Anton Nilsson*, *Gustafson* i Kasenberg, *Pehrsson* i Göteborg, *Björkman* och *Svensson* i Grönvik, som ansett, att utskottet beträffande motionen I: 194 bort hemställa, att densamma icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

i fråga om punkten c)

av herrar *David K. Bergström* och *Österström*, vilka ansett det förtjäna att av Kungl. Maj:t tagas i övervägande, huruvida och i vad mån yttermera s. k. juridiska personers handlingar borde underkastas offentlighet, och fördenskull yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen i anledning av motionen I: 195 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framställa en anhållan om utredning och eventuellt förslag till riksdagen jämväl i detta avseende.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! Det föreligger här tre motioner av herr Lindhagen, och de ha alla tre så nära sammanhang med varandra, att de behandlats i ett utskottsutlåtande.

Det gäller offentligheten av vissa handlingar. Det har rått fullkomlig enighet inom utskottet angående den första punkten, a), nämligen de kommunala handlingarna. Jag vill dock göra kammaren uppmärksam på ett uttalande i utskottets motivering, där det framhålles, att rätt bestämda restriktioner böra ifrågakomma vid de kommunala handlingarnas offentlighet. Det är bl. a. av vikt, säges det, att sekretessen iakttages i vissa angelägenheter av ekonomisk innebörd och likaledes i vad rörer enskildas personliga förhållanden.

Om den andra punkten, b), vilken gäller sådana ärenden, som i tryckfrihetsförordningens 2 § kallas »publika korporationer» och »publika verk», har däremot enhälligheten icke varit lika stor. Det synes oss reservanter, att det, om lagstiftningen toge ett steg på denna väg, jämväl skulle innebära ett »uppenbart frångående av de grundtankar, som nu uppbära publicitetsbestämmelserna», såsom utskottet säger angående punkt c), som gäller »juridiska personligheter», jämväl härigenom skulle offentligheten intränga på rent privat område. I den mån dessa handlingar angå »allmänna ärenden», så falla de redan nu enligt gällande rätt automatiskt under denna offentlighetsprincip; att sträcka offentligheten längre för dessa »inrättningar och stiftelser» är icke tillrådligt. Jag vill erinra om, att donatorer vid fromma stiftelser näppeligen torde tänkt sig, att dessa ärenden skulle utlämnas åt den offentliga pressen och pressfejderna. Det är privata rättssubjekt med egen förmögenhetsförvaltning, som det här gäller.

Om privata intressen utlämnas åt offentligheten kommer det också att menligt inverka på möjligheten till att få ytterligare donationer.

Jag har endast velat påpeka detta, herr talman, såsom en förklaring till vår reservation, och jag tillåter mig anhålla, att kammaren måtte bifalla konstitutionsutskottets hemställan i punkterna a) och c), men i fråga om punkten b) ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr **Sävström:** Herr talman! Det är så, att det förslag, som herr Pehrsson i Göteborg yrkade avslag på, hava jämväl 1912 års tryckfrihetskommitterade

Ang. vissa handlingars offentlighet. (Forts.)

haft under överläggning, och kommitterade hava ansett, att offentlighetsprincipen borde utsträckas till att omfatta även sådana områden, som här beröras. Herrarna finna av utskottsutlåtandet, att det är två reservationer beträffande de två sista punkterna i utlåtandet, men man kunde gott säga, att båda dessa reservationer skulle kunna kvitta med varandra.

Enligt majoritetens inom konstitutionsutskottet åsikt är det nog nödvändigt, att icke bara de kommunala handlingarna, med vissa undantag, göras offentliga, utan att den principen jämväl utsträckes till det område, som här är fråga om. Beträffande den tredje punkten återigen, så har utskottet icke kunnat vara med om att biträda det där gjorda yrkandet.

Nu är det så, att i punkt a) hemställer utskottet »om utredning och förslag till sådana ändringar i tryckfrihetsförordningen, varigenom, med erforderliga undantag, kommunala handlingars offentlighet blir tydligt lagfästad».

I punkt b) däremot är utskottet något försiktigare. Där anges i klämmen, att utskottet anhåller »om ett övervägande, i vad mån publicitet bör tilläggas dessa inrättningars och stiftelsers handlingar». Utskottet har ansett det vara bra, att Kungl. Maj:t tager frågan i övervägande, och om Kungl. Maj:t finner anledning att för riksdagen framlägga förslag, så har Kungl. Maj:t sålunda rätt att göra det.

Jag tycker, att utskottet ändå här gett ett så pass försiktigt uttryck åt sin uppfattning, att det icke är någon fara för riksdagen att godkänna utskottets förslag uti punkterna a) och b). Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Pehrsson i Göteborg under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Om ändring i förordningen ang. bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 29, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter yttrade:

Herr **Lovén:** Herr talman, mina damer och herrar! I en tid av arbetslöshet torde man kunna anse det vara riktigt, att det egna landet förbehåller det arbete, som finnes, åt dess egna invånare i så stor utsträckning som möjligt.

I dessa fall ha de olika länderna försökt hindra alltför stor immigration till resp. länder under tider av arbetslöshet. I någon mån har ju även Sverige försökt skydda de inhemska yrkena och förbehålla dem åt landets egna invånare. Så är t. ex. skatten å utländska handelsresande så pass effektiv, att den utgör ett ganska gott skydd för det egna landets handelsresandekår.

Beträffande utländska musiker är emellertid saken något annorlunda. Dessa utländska musiker försöka under alla möjliga förevändningar, under uppgivande av helt annat arbete än musik, att komma in i landet, och sedan de väl kommit in, taga de anställning som musiker, till förfång för det egna landets yrkesutövare, som ofta få lov att gå arbetslösa. Och vidare händer det, när dessa utländska musiker anmäla sig för att få sitt pass vidare förlängt, att de angiva, att de vistas här i landet för musikstudier, medan det faktiskt kan påvisas, att de tagit anställning i något musikkapell t. ex. vid någon teater här i landet. Nu vore icke så mycket att säga härom, såvida utländska musiker voro underkastade samma utgifter i skatteavseende som de svenska utövarna i vårt eget land. Så är emellertid långt ifrån fallet, ty med den 10 procents

artistskatt, som erlägges av dessa utländska musiker, komma de i regel på långt när icke upp till samma skatteprocent, som de svenska musikutövarna måste erlägga. Om man t. ex. ser på den skatt en svensk musiker får erlägga t. ex. i Göteborg, Malmö eller Norrköping, så går den till avsevärt högre belopp än de nämnda 10 procent, som den utländska musikern får erlägga. Och härtill kommer, att för den inhemska musikern stegras skatten progressivt ju högre inkomsten stiger, men den utländske musikern har ingen progressiv stegring i skatt, hur stor avlöning han än har. Så få vi också komma ihåg, att den svenske musikern är deklarationsskyldig för *alla* sina inkomster här i landet medan den utländske musikern endast betalar de 10 procenten artistskatt på den avlöning han har genom sin anställning i något kapell, som spelar på kvällarna, t. ex. på någon restaurang eller teater. Han betalar ingen artistskatt för de relativt höga inkomster, som han förvärvar på annat sätt, genom lektioner, vikariat o. d., och på så sätt kan det inträffa, att en utländsk kapell- eller konsertmästare, som uppbär intill 1,000 kronor i månaden, kommer undan med endast 10 procents artistskatt å denna summa, medan han kanske utövar en omfattande musikpedagogisk verksamhet, som inbringar omkring tusen kronor i månaden, för vilken inkomst han icke betalar ett enda öre i skatt, varken till stat eller kommun. Det bör väl icke anses obilligt, att utländska utövare av ett yrke här i landet icke beskattas lägre än det egna landets invånare och yrkesutövare.

Om ändring i förordningen ang. bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter. (Forts.)

Av finansiella skäl har riksdagen icke velat gå med på en välbehövlig ökning av anslaget till statsunderstödda orkesterföreningar, men samtidigt därmed har den avvisat den ökning i skatt, som kunnat erhållas genom fördubbling av artistskatten, vilken skatt, såvitt jag vet, utgår med fyra tiondelar till staten och sex tiondelar till resp. kommun.

Skattelindringar äro alltid eftersträvansvärda, men de böra väl i första rummet komma det egna landets medborgare till godo. Åtminstone förefaller det mig, att det icke kan vara rätt, att utlänningar favoriseras på det egna landets invånares bekostnad, men det kanske sammanhänger med det gamla kända faktum, att vårt lands invånare äro svaga för och fjäska för allt utländskt; och så kan det hända, såsom skett nere i södra Sverige, att man hänger ut en skylt, på vilken det står: »köp svenska varor», men sedan reser man mången gång till Danmark och gör sina inköp för eget behov.

Nu säger utskottet, att lagstiftningen utgick från den grundsats, att de utländska yrkesutövarna icke borde beskattas hårdare än motsvarande svenska. Jag går ut ifrån något liknande, men jag säger: icke kan det vara lagstiftarens mening, att de svenska musikutövarna skola belastas med en hårdare skattetunga, än de utländska måste underkasta sig.

Utskottet anser emellertid, att någon höjning av skatteprocenten numera kan vara befogad; men på samma gång förmenar utskottet, att en sådan förhöjning bör föregås av en utredning och att Kungl. Maj:t bör få ägna frågan all möjlig uppmärksamhet. Så långt är allt gott och väl, och jag kunde varit nöjd med utskottets uppfattning, om den kommit till synes i klämmen i stället för i motiveringen; ty jag är icke alls övertygad om, att Kungl. Maj:t läser bevillningsutskottets motiveringar.

Men i förhoppning, herr talman, att Kungl. Maj:t skall ägna denna fråga all den uppmärksamhet, som den verkligen förtjänar, skall jag för ögonblicket icke göra något yrkande utan nöja mig med att till protokollet ha fått sagt detta beträffande denna för svenska yrkesutövare, åtminstone enligt mitt förmenande, mycket rättvisa sak.

Herr **Röing:** Herr talman! Då den siste ärade talaren icke gjorde något yrkande, behöver jag icke förlänga debatten med många ord. Jag skall icke

Om ändring i förordningen ang. bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter. (Forts.)

försöka påvisa vart hans resonemang leder, om man skulle vidtaga särskilda skyddsåtgärder för att försvåra för utländska musikanter att utöva sin verksamhet här i landet. Hans anförande i denna fråga bör uppmärksammas icke minst av de protektionistiskt sinnade ledamöterna av denna kammare; och jag antager, att herrar protektionister vid nästa års val till bevillningsutskottet icke komma att glömma den ärade talaren tillfölje de åsikter han nyss utvecklade.

Bevillningsutskottet har varit övertygat om, att även den nuvarande regeringens medlemmar läsa bevillningsutskottets betänkanden, och då denna fråga rör en internationell angelägenhet, så har bevillningsutskottet av helt naturliga skäl ansett vida lämpligare att, såsom herr Lovén i slutet av sitt anförande framhöll, göra sitt principuttalande i motiveringen i stället för i klämmen.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lovén:** Ja, herr talman, herr Röings försök att utlämna mig till god pris åt kammarens protektionister tar jag med fullkomlig ro. Ty så mycket protektionist är jag, det har jag sagt förut här i kammaren, att om det är ont om arbete här i landet, så vill jag förbehålla det till svenska arbetare, i stället för att de skola svälta, medan utlänningar ta det arbete, som borde tillkomma de svenska.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogos vart för sig:

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående meddelande vid vissa läroanstalter av undervisning om den nationalekonomiska betydelsen av gynnandet av inhemskt arbete och inhemska varor; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter Anna Karolina Sillén; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförande av vissa nybyggnads- och förbättringsarbeten beträffande ekonomibyggnader vid statens vårdanstalt å Venngarn för alokoholister.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande av och driftskostnaderna vid en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen avlåten, den 6 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 100, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag, föreslagit riksdagen

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftskostnaderna vid dylika

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

anstalter — bevilja ej mindre statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 6,000 kronor för en var av högst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, dock med den inskränkning, att statsbidraget ej finge överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, än även, för en tid av tre år efter det nämnda anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftskostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med en krona överstege det till tuberkulossjukhus utgående statsbidraget, dock med den inskränkning, att statsbidraget icke finge överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftskostnader:

dels förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skulle gälla i berörda statsrådsprotokoll omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftskostnaderna vid sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som kunde komma att av Kungl. Maj:t meddelas;

dels ock medgiva, att ifrågavarande statsbidrag finge utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftskostnaderna vid dylika anstalter.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft två lika lydande motioner, nämligen nr 96 inom första kammaren av herr *Bergqvist* och nr 148 inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.*, vari föreslagits,

att riksdagen ville medgiva, att till uppförande av ett centralsanatorium för vård av tuberkulösa i Norbottens län samt till utökande av vårdplatserna för tuberkelpatienter vid bygdesanatorier och distriktssjukstugor därstädes finge utgå ett extra statsbidrag av den storlek, att det tillsammans med det enligt nu gällande bestämmelser utgående statsbidraget uppginge till för centralsanatoriet 6,000 kronor och för bygdesanatorier och distriktssjukstugor 4,000 kronor per vårdplats, dock i varje fall ej utöver halva byggnadskostnaden, samt

att riksdagen ville medgiva, att från och med budgetåret 1925—1926 finge av förslagsanslaget till bidrag till driftskostnaderna vid tuberkulosvårdsanstalter utgå utöver det nu författningsenligt utgående statsbidraget ett extra statsbidrag för vård av tuberkulösa från Norrbottens län vid av medicinalstyrelsen godkända vårdanstalter inom och utom länet av en krona för patient och dag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å ovanberörda motioner i vad desamma skilde sig från utskottets förslag,

a) medgiva, att Kungl. Maj:t måtte — — — lika med Kungl. Maj:t — — — med ett belopp av 4,000 kronor för en var — — — verkliga byggnadskostnaden, däri ej inberäknad utgift för anskaffande av byggnadstomt — — — verkliga driftskostnader;

b) förklara, att för — — — gälla i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 mars 1925 omförmälda bestämmelser — — — av Kungl. Maj:t meddelas; samt

c) medgiva, att ifrågavarande statsbidrag — — — dylika anstalter.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Kvarnzelius*, *Bergqvist*, *Walles*, *P. Albert Bergström*, *Anderson* i Råstock, *Wiklund*, *Rydén* och

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

Eriksson i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å ovanberörda motioner i vad desamma skilde sig från reservanternas förslag,

a) bevilja ej mindre ett statsbidrag av 1,000,000 kronor till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, än även, för en tid av tre år efter det nämnda anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftskostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med en krona överstege det till tuberkulossjukhus utgående statsbidraget, dock med den inskränkning, att statsbidraget icke finge överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftskostnader;

b) förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande statsbidrag till driftskostnader i övrigt i tillämpliga delar skulle gälla i statsrådsprotokollet över socialärenden den 6 mars 1925 omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag till driftskostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som kunde komma att av Kungl. Maj:t meddelas; samt

c) = utskottet.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då jag har begärt ordet i den här frågan, så är det dels därför att jag står med bland reservanterna i statsutskottet, men framför allt därför att jag försökt sätta mig in i denna fråga på ett tidigare stadium, nämligen det stadium, då frågan från Kungl. Maj:t remitterades till landstingsförbundets styrelse för yttrande. Jag kan försäkra kammarens ledamöter, att landstingsförbundets styrelse tog denna sak mycket grundligt och försökte på alla möjliga sätt leta sig fram till en bestämd uppfattning om vad som var rättvist och rimligt i det här fallet, då det gällde ett så pass högt statsbidrag som det här ifrågasatta för ett tuberkulossjukhus där uppe i Norrbotten. Det resultat man härvid kom till, det var, att det fanns ingen möjlighet för oss att komma ifrån ett tillstyrkande av den framställning som gjorts av Norrbottens läns landsting, och det icke bara på grund därför, att landstingsskatten där uppe var så osedvanligt hög, utan också därför att landstingets totala utgifter för hälso- och sjukvård och speciellt tuberkulosvård där äro högre än i något annat län här i riket, och likaledes och framför allt berodde det därpå, att antalet tuberkulösa där är högst i hela riket, vartill yttermera kommer, att tendensen går i den riktningen, att antalet kommer att ytterligare stegras.

Herrarna förstå då, att när vi togo i betraktande alla dessa synpunkter och togo hänsyn till det faktiskt föreliggande siffermaterialet, som hopbragts från två håll, nämligen dels Norrbottens läns landsting och dels landstingsförbundets styrelse, och funno, att förhållandena äro så pass prekära som de verkligen äro, så ha vi icke gärna kunnat komma till något annat resultat, än vi gjort, nämligen att tillstyrka framställningen i fråga, vilken dessutom tillstyrkts av medicinalstyrelsen och sedan framlagts för riksdagen i den kungl. propositionen nr 100.

Jag tror, att vilka åsikter man än har om verksammaste sättet att bekämpa tuberkulosen, så måste man säga det, att nödvändigheten av ett stort centralsjukhus i ett län som Norrbotten är absolut ofrånkomlig, och man måste också säga sig det, att det överstiger länets krafter att åtminstone inom överskådlig tid kunna åstadkomma detta sjukhus. Vill man då verkligen göra något för att hejda, så att säga, den tendens till stegring av de tuberkulösa sjukdomarna, som förekommer i Norrbottens län, ja, då måste man besluta sig

för att slå till och slå till med kraft, så att denna fråga inom en icke alltför avlägsen framtid kan vinna sin lösning.

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

Då saken ligger på detta sätt, har jag, herr talman, icke kunnat biträda statsutskottsmajoritetens uppfattning, utan anslutit mig till reservationen, och ber nu att med stöd av det anförda och under hänvisning till vad som förekommer i den kungl. propositionen få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. till utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag deltagit i den förberedande behandlingen av denna fråga, ber jag att få yttra några ord.

Jag tror verkligen, att det som utskottet här föreslagit icke kan på något sätt rubriceras som någon motvillighet å utskottets sida mot att staten skall vidtaga kraftiga mått och steg för att bringa hjälp, när det gäller hämmandet av tuberkulosen och vården av de tuberkulösa där uppe i Norrbottens län. Jag vill ändå göra kammarens ledamöter uppmärksamma på, att utskottet här har föreslagit, att detta län skulle erhålla dubbelt så stort statsbidrag per säng som något annat län, och dessutom 1 krona mer per dag och patient än något annat län — det senare att gälla under de första tre åren. Jag kan då icke finna annat, än att å statens sida en så synnerligen stor uppoffring och tillmötesgående har visats mot Norrbottens län, att jag tror, att icke något annat län har kunnat sätta i fråga något motsvarande. Och man får väl ändå betrakta saken så, som att statsbidraget skall vara en *hjälp* för respektive län och landsting vid ordnandet av tuberkulosvården.

Jag får också som min mening uttala, att det synes mig vara alldeles orimligt, att kostnaderna för byggnadsverksamheten för ifrågavarande ändamål icke skola kunna på något sätt nedbringas. Det synes mig, som om byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen krävde så oerhört mycket för att godkänna dylika anstalter, så jag vet verkligen icke, vart det skall bära hän, om vi skola fortgå med att nedlägga så dyrbara omkostnader, då det gäller byggande av skolor och sjukhus, och jag fruktar, att vi kunna icke hinna igenom programmet under sådana förhållanden, vare sig landsting eller ens staten. Och jag tror också det, att utskottets förslag angående bidrag även är att anse en smula som uttryck för den meningen, att man får lov att spara på kostnaderna, man får lov att nedbringa fordringarna en smula. Och ser man det även ur den synvinkeln, så vågar på påstå, herr talman, att utskottets förslag är helt och fullt berättigat, när det skänker detta landsting dubbelt så stora förmåner som något annat landsting har.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hage:** Med anledning av den siste talarens anförande ber jag få erinra om, att Norrbottens läns landsting ingått till Kungl. Maj:t med framställning om utredning angående möjligheterna att förbilliga byggandet av sjukvårdsanstalter i allmänhet. Den anmärkning, som den föregående talaren gjorde mot de dyra byggnadskostnaderna, då det gäller sådana här anstalter, den träffar således icke Norrbottens läns landsting. Men jag vill samtidigt säga det, att, hur mycket man än sätter in sin kraft på att nedbringa byggnadskostnaderna för sådana här ändamål, så stöter man dock på stora svårigheter härvidlag, då det finns myndigheter, som hålla mycket starkt på, att det skall vara en hög byggnadsstandard. Och när man nu är inne på den här frågan, så vill jag bestämt säga det — eftersom utskottet också spelat på de strängarna — att det torde icke vara möjligt att komma så långt ned som utskottet tänkt sig, när det gäller byggnadskostnaderna för dylika anstalter.

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

Jag vågar alltså påstå, att, om utskottets förslag angående givandet av 4,000 kronor går igenom, så kommer icke detta att motsvara hälften av vad verkligen dessa anstalter komma att betinga i byggnadskostnad, ja, det blir för resten inte ens hälften, även om vi gå på den linje, som reservationen innebär. Men denna reservation, som förfäktades av herr Anderson i Råstock, den ligger dock närmare det, som kan anses rimligt i det här fallet. Och för min del måste jag på grund av de skäl, som jag här skall anföra, säga, att det *är* verkligen rimligt att åtminstone ge det anslag, som föreslagits av reservanterna. Ty det är dock här att märka, att i avseende å Norrbotten man kan konstatera en tuberkulosdödlighet, som är nära dubbelt så stor som den i andra län i genomsnitt förekommande. Man kan vidare konstatera, att antalet platser för vård av tuberkulösa är i förhållande till dödsfallen i tuberkulos mindre än i något annat län med undantag av ett enda län. Vidare kan man konstatera, att detta län har den högsta landstingsskatten, nämligen 3.16, och härvid vill jag särskilt betona, att denna siffra 3.16 har erhållits genom ett pressande i allra högsta grad av landstingsutgifterna och därigenom att man fått avstå från att taga upp en del viktiga och nödvändiga anslagsposter; ja, man har beräknat, att skatten, om man tagit med en hel del sådana mycket nödvändiga utgifter, skulle ha ställt sig på 3.42 i stället för 3.16. Slutligen vill jag också nämna det förhållandet, att kommunerna i detta län i allmänhet ha en mycket hög kommunalskatt; det finnes kommuner med en skatt, som för 1924 uppgår till 15.60 per 100 kronor, och andra kommuner där skatten varierar med belopp mellan 17.27 och ända upp till 21.57, och i allmänhet håller sig kommunalskatten i dessa kommuner i Norrbotten på mycket höga siffror.

Jag måste alltså säga, att jag ifrån den utgångspunkten finner, att det skulle vara rimligt att här gå åtminstone så långt i avseende på anslag, som reservanterna ha föreslagit. Jag vill för resten i det sammanhanget betona, att denna reservations förslag ligger med avseende på siffrans storlek långt nedanför yrkandet i den framställning, som först gjordes från landstinget, och reservationen ligger dessutom nedanför det förslag, som efter företagen utredning framlagts av Kungl. Maj:t. Jag vill även betona det — som också berörts något i utskottets utlåtande — att landstinget har för sin del anslagit oerhört höga summor för tuberkulosens bekämpande. Vidare vill jag för övrigt nämna, att nu i dagarna Norrbottens läns landsting beslutat att anlägga eller rättare hyra en anstalt för upptagande av tuberkulösa i Boden, och slutligen har landstinget tagit på sig en viss börda, som innebär att landstinget kan sända 100 stycken tuberkulösa till andra anstalter — det har särskilt från landstinget och på dess bekostnad skickats tuberkulösa till Mörsil — och allt detta drager givetvis med sig oerhört stora kostnader för landstinget.

Jag vågar därför påstå, att landstinget för sin del gjort allt vad det rimligen har kunnat göra för att bekämpa tuberkulosen där uppe i Norrbotten. Och då jag nu utgår ifrån att bekämpandet av tuberkulosen är ett i viss mån, *stats*intresse i större utsträckning än bekämpandet av en del andra sjukdomar, så finner jag det icke alls oskäligt, att, när man kan konstatera här i landet att det finnes en viss del av landet, där tuberkulosen är särskilt svårartad, staten också betraktar det i övervägande grad som ett *stats*ändamål att bekämpa denna sjukdom särskilt i den del av landet, som är hårdast betyngd av sjukdomen. Jag vill nämna i detta sammanhang, att en sakkunnig person har förklarat, att den spridning, som tuberkulosen har i Norrbotten, är större, än vad man möter i även utländska stater runt om i världen, med ett ord sagt, man kan konstatera, att Norrbotten är en tuberkuloshärd av mått, som äro ovanliga icke blott nationellt utan även internationellt.

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

Jag måste alltså från mina utgångspunkter för min del komma fram till ett yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Jansson** i Falun: De synpunkter, som herr Hage i slutet av sitt anförande framhöll, delar jag till fullo, och det är just dessa synpunkter, som varit avgörande för statsutskottet, när det har gått in för att föreslå det dubbla beloppet som bidrag till Norrbottens län mot vad andra län få. Hade det varit så, att icke dessa synpunkter och förhållanden gjort sig gällande, så är det alldeles självklart, att Norrbottens län skulle ha blivit likställt med andra län. Men just på grund av dessa synpunkter har utskottet varit med om att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i så måtto, att vi höjt det eljest ifrågakommande anslaget med 100 procent. Och jag får verkligen säga, att jag tror inte, att Norrbottens län i detta fall har anledning att klaga speciellt på den punkten, att riksdagen skulle visa sig njugg, om den bifaller utskottets förslag.

Nu är det vidare här framhållet, att förutom de alldeles särskilda förhållanden, som äro rådande i fråga om tuberkulosens starka spridning där uppe, nämnda läns landskommuner skulle ha så oproportionerligt hög landstingsskatt. Ja, det är att beklaga att så är. Men å andra sidan är det så, att det endast är under det sista året som den överstigit andra läns landstingsskatt något vidare väsentligt. Och man har väl att hoppas, att den skall vara av övergående natur, den förhöjning av landstingsskatten, som Norrbotten har måst vidkännas. Man har väl att hoppas, att konjunkturerna där uppe skola komma att lätta, så att även de gamla inkomstkällor, som tidigare funnits, framdeles skola bli till finnandes och därigenom landstingsskatten kunna komma att minskas.

Det är från dessa synpunkter, som vi anse det vara både billigt och tillrådligt att här sänka en smula på det anslag, som från nämnda landsting har begärts. Jag tror för min del, att, om riksdagen bifaller utskottets förslag, det skall bli möjligt för Norrbottens läns landsting att ordna sin byggnadsfråga på nöjaktigt sätt. Anslaget kommer sannolikt icke att överstiga vad man trott sig kunna åstadkomma genom den kostnadsberäkning som tidigare blivit verkställd, under förutsättning att man går in för att nedbringa byggnadskostnaderna och även byggnadsmetoderna. Detta är också nödvändigt att göra, ty det är icke rimligt att i fortsättningen bygga sjukhus av vad slag det vara må, som kosta så mycket per vårdplats, emedan man enligt min mening under sådana förhållanden icke kan fullfölja sjukhusbyggandet och bereda tillräckligt platsantal för behövande. Det är därför en oavvislig plikt för vederbörande myndigheter att se till, att det göres vad göras kan för att i största möjliga mån nedbringa byggnadskostnaderna.

Sedan är det ett moment till i den framställning, som här föreligger. Det är så, att det bidrag statsverket lämnar som driftsbidrag föreslås skola utgå till Norrbottens län med 1 krona mer än till något annat län. Jag menar, att det också är ett plus, som man måste taga hänsyn till vid ståndpunktstagandet i denna fråga.

Jag tror, att utskottet har förebragt så goda skäl för sin nedprutning av anslaget, så att jag tvekar icke ett ögonblick, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Rydén:** Då jag står med bland reservanterna, så ber jag att få yttra några ord för att motivera den ståndpunkt, som föranlett mig att biträda reservationen.

Kungl. Maj:ts proposition har enligt min uppfattning alldeles klart ådaga-

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

lagt, att det uti ifrågavarande avseende föreligger rena undantagsförhållanden beträffande Norrbottens län. För det första är det så, att tuberkulosen där uppe har ojämförligt mycket större spridning än i övriga delar av riket, och alltså har detta läns landsting en enastående stor sjukdomsbörda att räkna med, när det gäller anstalter för vård av de tuberkulösa. Detta har enligt mitt förmenande måst konstituera en undantagsställning för detta län.

Det andra huvudskälet det är det, att Norrbottens län är i enastående grad betungat av landstingsskatt, en landstingsskatt på 3.16, och den är ju i och för sig mycket stor. Men när man av de personer, som sitta i landstingets förvaltningsutskott där uppe, får reda på att även med denna stora landstingsskatt har man måst göra upp en budget, som sannolikt icke håller, utan att man borde, om denna budget skulle vara tillfredsställande, haft en icke obetydligt större landstingsskatt, än 3.16, då konstituerar det enligt min uppfattning det andra undantagsförhållandet.

Och när man vidare tänker på, hur det ser ut i Norrbottens län på vissa områden av näringslivet för närvarande — vi veta ju, hur den stora skogs- och trävarukoncernen där uppe, som heter Ytterstfors-Munksund kämpar med sådana svårigheter, att inkomstmöjligheterna icke bara vid sågverken, utan allt som har sammanhang med Norrlands sågverks- och skogshantering har bragts ned till ett rent nödtillstånd — när vi erinra oss vidare t. ex. vad herr Lövgren i Nyborg i sammanhang med sin motion angående förhållandena i hans hemsocken har uppvisat angående den enastående nöd, finansiella och rent materiella nöd, som härskar bland befolkningen på grund av dessa förhållanden, så förefaller det mig, som om det skulle ställa sig på det sättet, att, kan man icke ge en större handräckning till Norrbottens läns landsting än den som utskottsmajoriteten velat tillstyrka, så är det alla skäl att antaga, att Norrbottens läns landsting icke kan bygga något centralt tuberkulossjukhus till vården av sina många, många lungsiktiga patienter.

Jag tycker, att vi måste, då vårt lands förhållanden äro så olika, taga hänsyn härtill och i ett fall som detta, då verklig nöd är å färde, både finansiell och med avseende på hälsovårdsförhållandena där uppe, följa Kungl. Maj:ts tanke här att gå till att bringa en undantagshjälp, en hjälp, som skiljer sig från den allmänna regeln, då ju denna tanke här måste anses vara riktig och väl motiverad.

Nu har Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, att man skulle gå upp till 6,000 kronor per vårdplats. Utskottets reservanter ha föreslagit, att man skall beräkna 5,000 kronor per vårdplats, medan utskottsmajoriteten stannat vid 4,000. Vi reservanter ha resonerat på det sättet, att det är säkerligen klokt av riksdagen att ge ett fast anslag. Vi ha i likhet med majoriteten begärt, att Kungl. Maj:t skall söka bringa ned anspråken på byggnadens beskaffenhet, om det är detta, som så oskäligt driver upp byggnadskostnaderna. Men om man satte ett fast anslag på framtiden på 5,000 kronor per vårdplats, så skulle landstinget därigenom ha en behövlig grundplåt för att kunna bygga, och om så landstinget kan genom omtänksamhet och genom att icke hålla anspråken onödigt höga bygga någon vårdplats mer än 200, så skulle det ju vara ur allmän synpunkt endast en fördel.

Jag tror därför, herr talman, att, om man ser denna sak icke mekaniskt och uniformt, utan tar hänsyn till det faktiska nödtillståndet i Norrbotten, kammaren skall göra en riktigt god gärning, om den, då den icke anser sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag, här ville åtminstone gå så långt som reservationen innebär. Ty beviljas detta anslag, skulle det bli överkomligt för landstinget att bygga det erforderliga sjukhuset.

Jag har av angivna skäl ansett mig nödsakad att ställa mig på reservanternas sida, och jag ber ännu en gång att få understryka, att även reserva-

tionen innebär ett lägre anslag, än vad Kungl. Maj:t efter en mycket omsorgsfull prövning har funnit erforderligt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Eriksson* i Stockholm, *Lovén*, *Paulsen*, *Vennerström* och *Svensson* i Skönsberg.

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

Herr **Samuelsson:** I den näst föregående talarens anförande, vari han pekade på att landstingsskatten i Norrbotten vore mycket hög — ett förhållande, som också berörts av andra talare — fäste jag mig vid ett yttrande, som innebar att detta skulle vara av övergående natur. Jag vill då säga, att allt tyder på att förhållandena i Norrbottens län i stället äro sådana, att den höga landstingsskatten torde bli av en mycket långvarig natur. Det är just detta, som förvånat mig, att utskottet kommit till den uppfattningen, att det här gällde en mera övergående företeelse. Herr Rydén har redan pekat på en hel del förhållanden vid sågverks- och skogsbolagen där uppe, som enligt min mening tala för, att detta icke kan vara något kortvarigt, utan tvärtom bliva av långvarig art. Och ensamt denna omständighet utgör mer än tillräckligt motiv för att man bör gå med på reservanternas förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller:** Herr talman, mina damer och herrar! Det är naturligt, att, när det föreslås rena undantagsbestämmelser beträffande statsutgifterna för tuberkulosens bekämpande i en särskild landsända, man inom riksdagen skall vara betänksam, då det ju otvivelaktigt måste kunna presteras mycket starka skäl för ett bifall till ett sådant förslag. Nu har emellertid regeringen, då den fick framställningen ifrån Norrbottens läns landsting, funnit, att man icke kan stå till svars med att låta landets värsta och enligt uppgift från medicinskt håll en av världens värsta tuberkuloshärdar ligga så odränerad som den för närvarande är.

Den fråga som regeringen ställde var emellertid omedelbart den: har Norrbottens läns landsting för hälso- och sjukvårdsuppgifter jämförliga utgifter med andra landsting redan innan detta centralsanatorium skulle komma att byggas? Och det verkställdes en utredning på den punkten, som visade, att trots bristen, den nästan häpnadsväckande bristen på platser för tuberkulösa i Norrbotten, så har Norrbottens län för hälso- och sjukvårdsuppgifter de näst högsta utgifterna bland alla landsting i vårt land, eller 1,47 per hundra kronor beskattningsbar inkomst för hälso- och sjukvård i allmänhet och för tuberkulosvården ensam 21 öre. Över dessa siffror ligga endast två län, nämligen Malmöhus län, då det gäller de allmänna sjukvårdskostnaderna, och Västernorrlands län, då det gäller tuberkulossjukvården. Detta vill med andra ord säga, att, om man vid bekämpandet av tuberkulosen i Norrbottens län strikt skall fasthålla vid nuvarande regler för statsbidrag till tuberkulossjukvårdsanstalter där uppe, så skulle landstinget helt enkelt icke kunna upptaga någon egentlig kamp mot tuberkulosen. Det är klart som dagen, att under sådana omständigheter kunde man å Kungl. Maj:ts sida icke annat än i det väsentliga, visserligen med någon prutning, gå in för att Norrbottens läns landstings anspråk skulle komma att bliva tillfredsställda.

Jag skall nämna ett par andra siffror beträffande tuberkulosdödligheten där uppe. Den är nära dubbelt så stor som i genomsnitt för landet i dess helhet. Det kommer på 1,000 invånare icke mindre än 3,4 dödsfall, under det att för landet i dess helhet på 1,000 invånare det endast är 1,9, som dör i tuberkulos, d. v. s. själva tuberkulosdödligheten är i Norrbotten 79 procent större än i det övriga riket.

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

Beträffande antalet vårdplatser i förhållande till dödsfallen i tuberkulos, så finnes det i Norrbotten för närvarande 17 sådana per 100 dödsfall, under det motsvarande siffra för landet i dess helhet är icke mindre än 45,4. Det beräknas att antalet vårdplatser, som skulle behövas där uppe, är icke mindre än 600, under det att, även om detta centralsanatorium byggdes, icke ens $^2/_3$ av detta antal vårdplatser blir anskaffat. Man beräknar det nuvarande antalet vårdplatser till 186, och om därtill läggas de 200, som ett centralsanatorium skulle ge möjlighet till, så kommer man ändå inte upp till mer än 386, d. v. s. man har icke på långt när fyllt det faktiska behov, som föreligger där uppe.

Nu är det naturligtvis icke möjligt för mig att avge ett förhandsomdöme därom, huruvida det av utskottet föreslagna, i och för sig otvivelaktigt om tillmötesgående vittnande beloppet kommer att möjliggöra eller icke möjliggöra för Norrbottens län att uppföra detta ifrågasatta sjukhus. Men jag kan icke neka till att risk för att man genom ett bifall av utskottets förslag skulle komma att hindra Norrbottens läns landsting från att uppföra detta sjukhus måste förefinnas. Man skall observera, att det innebär en prutning av inemot hälften av det landstinget hade begärt, nämligen från 6,500 till 4,000 kronor.

Det finns en sak, som jag synnerligen väl förstår beträffande utskottsmajoritetens ställning till denna sak, och det är att man har velat göra en verkligt energisk påtryckning för att få ned byggnadskostnaderna. Det är nu så, att den frågan, hur man skall kunna nedbringa kostnaderna för sjukhusbyggnader, är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, och det är klart att detta är en synnerligen viktig ekonomisk fråga, som bör utredas. Men det finnes väl knappast någon anledning att tro, att, även om man prutar rätt väsentligt på de anspråk, som ställas särskilt från medicinalstyrelsens sida, man skall komma ifrån det belopp, som varit beräknat av landstinget där uppe, av 13,000 kronor per vårdplats ända ned till ett belopp av 8,000 kronor per vårdplats, vilket skulle motsvara i princip efter utskottets förslag samma statsbidrag, som Kungl. Maj:t har beräknat.

Om man går så långt ned som reservanterna ha gjort och lämnar ett kostnadsbidrag till byggnaderna utav hälften av behovet, så innebär det ändå, att kostnaderna för vårdplats nedprutas med icke mindre än 3,000 kronor. Och jag undrar, om det vore så riktigt att här så att säga på rak arm, innan man kan annat än på en höft bedöma frågan, huruvida det är möjligt att nedbringa sjukhuskostnaderna i någon högre grad, slå till med utskottsmajoritetens förslag. Jag måste för min del säga, att både hänsynen till nödvändigheten att söka sanera denna fruktansvärda tuberkuloshärd där uppe i Norrbotten, och hänsynen till landstingets allmänna höga utgifter ävensom slutligen hänsynen till de betydande utgifter, som landstinget redan har för sjuk- och hälsovård i allmänhet och även för kampen mot tuberkulosen, göra, att det vore synnerligen önskvärt, om reservationen kunde bifallas. Reservationen går ju icke så långt i nedprutning, men innebär ändå en avsevärd avknappning på det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet. Det förefaller mig, som om den innebure en medellinje, vilken ändå vore ägnad att bringa en verkligt effektiv hjälp till norrbottningarna i detta för dem synnerligen bekymmersamma ärende.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Det är onekligen svårt att förstå deras argument, som här tala för reservationen. Om utskottsmajoriteten hade svarat på den kungl. propositionen med att säga, att till Norrbottens län skall utgå samma anslag till förevarande ändamål som till övriga län, då hade det som är sagt från den sidan varit bärigt. Men det har inte majoriteten inom utskottet gjort. Den har tvärtom sagt, att, till följd av att förhållandena äro

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

svårare i Norrbottens län än i övriga delar av landet, anse vi skäligt att vi höja statsbidraget till det dubbla, och det är ju en avsevärd höjning.

Det är nog så, att på nästan alla områden, som beröra sjukvården och även en hel del andra sociala ändamål, utgå specialanslag för Norrbottens län och för Lappmarken, i högst betydlig mån utöver vad rikets övriga delar erhålla i statsbidrag för samma ändamål. Och det egendomliga är, det må gälla vilket av dessa anslag som helst, att det alltid förklaras precis samma sak, nämligen att just den förevarande frågan är så viktig, att där får tvunget staten gripa in starkare, ty eljest blir det troligtvis inte utfört någonting alls. Jag undrar om man verkligen kan gå fram på den vägen, så att staten en gång nära nog får taga brorslotten av bördorna. Även statens möjligheter äro begränsade. Och när man här särskilt trycker på, att inkomsterna av landstingsskatten för ifrågavarande län till följd av missgynnade konjunkturer för det stora trävarubolaget där uppe skulle se besvärliga ut för landstinget, så glömma väl herrarna ändå inte, att där finns ett annat stort bolag, nämligen Grängesbergsbolaget, som ju nu har att uppvisa rekordsiffror för sin verksamhet. Jag antar att det skall kunna ge något netto. För övrigt finns det väl inom alla län alltid någon näringsgren, som vid ett visst tillfälle har det dåligt ställt. Det är Norrbottens län ingalunda ensamt om, utan så är det på många andra områden också.

Det är just detta, jag vill starkt understryka, att för dessa ändamål, både för tuberkulosvården och annat, måste man bestämt från statens sida inskränka sig till att *hjälpa*, och inte taga brorslotten på egen rygg. Detta får bli respektive läns sak. Herr statsrådet var inte övertygad om, att det verkligen skulle leda till byggande av det ifrågasatta tuberkulossjukhuset, om riksdagen i statsbidrag beviljade blott 4,000 kronor. Ja, vad säger månntro herr statsrådet om denna möjlighet om det anslås 5,000 kronor per vårdplats? Det är ingalunda säkert att det ändå blir av, och i så fall kan herr statsrådets resonemang leda till att staten skall betala alltihop. Jag vill ännu en gång understryka, att beträffande dessa bidrag från staten till landsting och kommuner måste man tvunget sätta någon viss övre gräns, eljest bli utgifterna så stora att de komma att växa staten helt över huvudet. Det kan man inte komma ifrån, och därför, herr talman, skall jag be att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Grapenson:** Herr talman, mina damer och herrar! Med den kännedom jag tror mig besitta om de skattedragandes syn på skattefrågan i allmänhet, och på landstingsskatten i synnerhet, tror jag mig kunna försäkra, att även om reservationen här bifalles, är det ingalunda fullt säkert, att Norrbottens läns landsting går med på att inrätta denna dyrbara anstalt. För att i någon mån bidraga till att denna fråga, med hänsyn till skattebördan, inte måtte av landstinget alltför lätt avfärdas utan prövas så omsorgsfullt som möjligt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Vennerström:** Herr talman! Som representant för det län, som enligt uppgift av socialministern i hans anförande nyss har den högsta uttaxeringen i landet för tuberkulosvården, är det för mig en självklar sak att, i strid mot herr Olsson i Kullenbergstorp, yrka bifall till reservationen. Hans resonemang att staten i detta fall bara bör hjälpa och överlämna åt landstingen att bära den väsentliga bördan, därför att kampen mot tuberkulosen är en landstingens huvudsakliga angelägenhet, vill jag för min del inte på något villkor stryka under. Jag har själv deltagit under ett årtionde i kampen mot tuberkulosen i Norrlands skogar, och därför kan jag för min del ärligt säga, att kampen mot denna folkfara kanske är ett statligt intresse av högre värde än de flesta här i vårt land. Alltså, med hänsyn till statens egna intressen, med hänsyn till

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

vikten att bevara folkmaterialet, som ändå är Sveriges främsta värde, och med hänsyn vidare till att särskilda förhållanden föreligga, en större sjuklighet i tuberkulos än på något annat ställe, en större skattebörda och en större tunga i olika avseenden, anser jag det bör vara en kär plikt för riksdagen att lämna det högsta möjliga bidrag. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Hage:** Herr talman! Jag kan inte underlåta att bemöta det anförande, som nyss hölls av herr Olsson i Kullenbergstorp. Hans anförande var sådant, att där nästan framkom en antydan att här förelåg en Norrlandsfråga av den vanliga art, som vi då och då behandla här i kammaren. För min del vill jag säga, att frågan delvis är en Norrlandsfråga, men jag vill också mycket starkt poängtera, att den än mera är en *riks*fråga. Ty om man i ett land på en viss punkt har en sådan härd för tuberkulos, som här faktiskt existerar, då måste det vara ett intresse inte endast för denna landsdel att bekämpa tuberkulosen och tillintetgöra härden, utan det måste givetvis i mycket hög grad vara ett *riks*intresse. Ty när det ligger en härd av tuberkulos i ett land, finns det ju alltid risk, att från den härden sjukdomen skall spridas till allt vidare delar av landet. Det är från den utgångspunkten, som regeringen har framlagt sitt förslag i frågan.

Jag vill härvidlag också särskilt påminna om det förhållandet, som inte tidigare nämnts här i debatten, nämligen att tuberkulosen i Norrland inte håller på att gå tillbaka, under det åter medicinska myndigheter ha konstaterat, att man i södra och mellersta delen av landet nu kan påvisa en tillbakagång med avseende på tuberkulossjuklighet och tuberkulosdödlighet. Detta är, menar jag, en sådan synpunkt, att man kan ha anledning att giva mera än vad herr Olsson i Kullenbergstorp anser vara lämpligt och riktigt, när det gäller bekämpande av denna fara.

Slutligen vill jag säga några ord med anledning av att man här har resonerat så mycket om byggnadsstandarden för dessa sjukhus. Det tycks nästan vara så här i kammaren, att man på en del håll rent av tror, att Norrbottens län vill åstadkomma en alltför hög standard för sjukhusen, ja rent av lyxsjukhus. En sådan tro borde väl vara tillbakavisad redan genom det faktum, som jag redan förut omnämnt, att vi från landstinget i Norrbottens län gått in till Kungl. Maj:t med framställning om åstadkommande av en utredning om möjligheten att nedbringa standarden, d. v. s. byggnadskostnaderna, för anläggande av tuberkulosanstalter. Men i dessa ting förhåller det sig ju så, att det inte är vi i Norrbotten, som bestämma hurudana tuberkulosanstalterna skola se ut och vad de skola kosta, utan detta avgöres i stort sett av medicinalstyrelsen. När den säger, att den endast tillåter en typ som ser ut på det och det sättet, och kostar så och så mycket, så få vi finna oss i detta. Och när vi göra det, är det mycket troligt, att, försåvitt utskottets förslag går igenom, följden blir, att det byggnadsanslag, som kommer att ges, eller 4,000 kronor per säng, endast kommer att utgöra en tredjedel — eller möjligtvis något mer — av den verkliga byggnadskostnaden.

Så ligger saken. Då man ju alltså kan säga, att de kostnader, som på detta sätt komma på oss, äro föreskrivna av *statens* myndigheter, är det väl också ganska rimligt, att staten å sin sida tar en större del av de ekonomiska förpliktelser, som följa av dessa föreskrifter. Herr talman, jag skall be att från dessa utgångspunkter få ytterligare en gång yrka bifall till reservationen.

Herr **Strindlund:** Herr talman! I sitt sista anförande sade herr Hage, att man inte kan bringa ner anläggningskostnaderna så långt som önskligt, därför att myndigheterna säga stopp. Det är just i anledning därav, som utskottet

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

nu har skrivit, »att därest ett upprätthållande av de av statsmyndigheterna uppställda anspråken på byggnadernas beskaffenhet och utrustning verkligen föranleder så stora byggnadskostnader, ett eftergivande av dessa anspråk måste ske i och för vinnande av mera överkomliga kostnader». Jag anser att just den punkten är av största betydelse i detta utlåtande — vi måste ha ned byggnadskostnaderna för att få dem överkomliga. Men vilken prutning är det egentligen, som utskottet förutsätter ska ske, och hur mycket skulle genom ett bifall till utskottets förslag kostnaderna för Norrbottens landsting komma att ökas? Jag vill erinra om, att det gäller inte en prutning från 13,000 till 8,000 kronor, som på vissa håll i debatten har framskymtat. Ty i den framställning, som från Norrbottens läns landsting ingivits till Kungl. Maj:t, förutsattes en byggnadskostnad av 13,000 kronor pr vårdplats, varav Norrbottens län åtog sig att betala halva kostnaden, eller 6,500 kronor pr vårdplats. Lägga vi nu till denna senare summa de 4,000 pr vårdplats, som utskottet här föreslår riksdagen att gå med på, komma vi upp till en byggnadskostnad av 10,500 kronor pr vårdplats. Prutningen från Kungl. Maj:ts förslag är alltså inte mer än 1,500 kronor pr vårdplats, och jag har den övertygelsen att den bör gå an att åstadkomma, därest utskottets förslag med dess motivering godtages.

Det har framhållits, att det är ett riksintresse att se till, att de tuberkulösa få all den vård och hjälp som står att uppbringa. Jag har också den uppfattningen. Men jag vill erinra om, att i och med att man har byggt detta sanatorium är inte Norrbottens läns behov av vårdplatser fyllt. Ty i den skrivelse, som landstinget inlämnade till Kungl. Maj:t, har det uppgivit, att länets behov av vårdplatser uppgick till inte mindre än 600. Då ställer sig frågan för mig så: Är det inte bättre att bygga för rimliga kostnader och därigenom skapa utsikt till vård åt så många som möjligt, än att ha så höga byggnadskostnader, att vi inte kunna bispringa mer än ett visst begränsat antal sjuka? Då jag ansluter mig till den förra meningen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Jag vill än en gång konstatera, att de som här talat för reservationen ha slagit in fullständigt öppna dörrar. Det finns ingen från utskottets sida, som bestrider de synpunkter, som framhållits ifrån dessa talares sida. Jag anser, att om vi ha en annan uppfattning får man inte tolka den så, att vi skulle vara alldeles likgiltiga för hur denna angelägenhet ordnas i Norrbottens län. Långt därifrån. Men, som den ärade talaren näst före mig har anfört, vi ha inte kunnat finna, hur det skall bli möjligt att komma fram till en billigare kostnadsram just på grund av de skäl, som herr Hage framfört, att medicinalstyrelsen har fastställt de regler, varefter landstingen skola bygga. Vi ha ansett, att det bör tagas under alldeles särskild omprövning, huruvida vi inte i dessa tider ovillkorligen måste gå att reducera kraven i någon mån. Och för att vinna detta syftemål kan det inte vara lämpligt att bevilja den summa på 5,000 kronor, som reservanterna här ha föreslagit, utan vidare begränsning. Utskottet föreslår, att bidraget skall få stiga till halva kostnaden pr vårdplats, men reservanterna slå in på en helt ny princip: här skall lämnas ett anslag en gång för alla och utan vidare. Vi ha ansett att man inte bör tillämpa en sådan ny princip. Det är skillnad när det gäller en liten förening eller en liknande sammanslutning, som söker verka i samma syfte, då kan man ju göra ungefär som man tycker i fråga om anslagets karaktär. Men när det gäller landstingen anser jag, att man alltjämt bör bibehålla den princip som hittills följts.

Vidare är det en annan sak, som vi här alls inte ha talat om. Jag undrar

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

huruvida vi inte skulle kunna resonera om andra kraftiga medel att bekämpa tuberkulosen än genom att bygga stora sjukhus och där samla ihop dem, som snart sagt äro obotligt sjuka och som ha kommit så långt att det inte finns något hopp om räddning. Jag för min del har den bestämda uppfattningen att det behövs ett kraftigt ingripande för att *förebygga* spridning av denna farsot, men jag tror, att här hjälper inte ens aldrig så stora sjukhus. Och jag har i denna min uppfattning gott sällskap, då en hel del läkare ha uttalat samma mening. Jag ber att få säga såväl till mina partikamrater från Norrbottens län som till andra kammarkamrater, att min röst skall inte saknas, när det gäller att bekämpa den farsot, som härjar i Norrbotten, så snart det kan påvisas ett billigt, men ändå verkningsfullt sätt att bekämpa densamma. Men för att nu få ett grepp om medicinalstyrelsen anser jag det vara nödvändigt att här gå till väga på sätt, som utskottet har föreslagit. Jag ber att få konstatera, att socialministern erinrade om, att utredning pågår angående nedbringande av byggnadskostnaderna. Vad tror ni att medicinalstyrelsen, och andra som det vederbör, skulle tänka ifall vi här i riksdagen säga: Vi vilja visserligen en sänkning, men 5,000 kronor anse vi vara skäligt! Jag undrar om det då överhuvud taget skulle bli någon sänkning alls.

En sak till. Är det så att det skulle visa sig, att Norrbottens läns landsting inte kan gå i land med att bekämpa farsoten, så finns riksdagen kvar, och dess goda hjärta kommer då säkerligen inte att förneka sig även om det skulle gälla att ge ett kraftigt handtag. Men som frågan för närvarande ligger är det nödvändigt att kammaren bifaller utskottets förslag, varför jag, herr talman, vidhåller mitt yrkande.

Herr förste vice talmannen **Hamilton:** Herr talman! Hur egendomligt det än kan låta vågar jag likväl uttala den uppfattningen, att de stora anspråk, som medicinalstyrelsen ställt på våra sjukhusbyggnader, ha varit det största hindret för att få en tillfredsställande hospitalsvård och övrig sjukvård i vårt land. Hade man haft mindre anspråk från myndigheternas sida, skulle otvivelaktigt ett större antal vårdplatser funnits både vid våra hospital och vid våra tuberkulosanstalter. Jag beklagar därför, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet uttalade, att man knappast vågade tro, att kostnaderna för denna tuberkulossjukvårdsanstalt skulle kunna nedbringas under 8,000 kronor pr säng. 8,000 kronor pr vårdplats innebär ju rent av vanvettiga anspråk! Man bör ju betänka att kostnaderna för ett fullständigt eget hem pressas ned till ett lägre belopp än så. Vore det då icke bättre att föranstalta om, att folket i bygderna hade bättre bostäder. Om så hade skett skulle också färre tuberkulösa funnits. Nu sändas de sjuka till tuberkulossjukvårdsanstalterna; när de vistats där någon tid skickas de hem igen till sina osunda bostäder, och den vård som de ha fått har varit till föga gagn.

Jag tror nu visserligen, att vi alla här i kammaren äro eniga om, att vi skyndsamt måste vidtaga åtgärder för att bekämpa tuberkulosen uppe i Norrland — det är en nödvändighet. Men det förefaller mig, som om problemet skulle kunna sammanfattas i denna fråga: skall staten betala i större mån än landstingen? För min del håller jag före, att det är staten, som härvidlag främst bör träda in och hjälpa det hårt beskattade landstinget i Norrbotten.

Jag kommer därför att skänka min röst till reservationen, men jag vågar därvid knyta den förhoppningen, att såväl landstinget som herr socialministern ville utöva påtryckning på medicinalstyrelsen, så att icke rent vanvettiga belopp slösas bort på anstalter, vilka skulle kunna lika tillfredsställande åstadkommas till vida billigare pris.

Jag har med dessa ord velat motivera, varför jag kommer att skänka min röst till reservationen.

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skulle kunna förstå herr Strindlund, om han hade bevisat riktigheten av vad han sade på något annat sätt, men såvitt jag hörde, rörde han sig endast med antaganden om att det skulle kunna ställa sig så eller så. Hans beräkningsgrund är för den skull icke mera tillförlitlig än reservanternas, utan snarare tvärtom, skulle jag vilja säga.

Det förhåller sig onekligen på det sättet, ärade kammarledamöter, att vi under den sista delen av kristiden hade orimliga kostnader för tuberkulossjukvården, och det är något som både reservanterna och utskottsmajoriteten äro fullt ense om. Men det är något att komma ihåg därvidlag, som icke har påpekats förut under debatten, och det är, att den krona vi rörde oss med 1918 och 1919, var icke densamma, som den vi ha nu i dag, utan det var en betydligt urvattnad krona. De pengar vi nu räkna med, äro av annat värde, och detta måste vi taga hänsyn till här. Jag vill också säga, att när nu landstingen kraftigt framhålla nödvändigheten av att bringa ned byggnadskostnaderna, så är motiveringen härför ursprungligen hämtad ur en formulering, som föreslagits av reservanterna, och just det att man ansåg, att detta yttrande om nedbringande av kostnaderna hade mycket fog för sig, just det gjorde, att majoriteten accepterade den delen av uttalandet.

När här talas om landstingen, nödgas jag påpeka, att landstingsförbundets styrelse består av ledamöter från de olika landstingen, och dessa ledamöter ha naturligt nog samma uppfattning som folk i allmänhet, att varför skola de i Norrbotten få ett högre bidrag till sina sjukhusbyggnader än vad vi andra fått. Jag kan tala om för kammarens ledamöter, att den känslan gjort sig gällande, men fast den fanns och tog sig uttryck under överläggningarna, blev resultatet dock, att vi funno det nödvändigt för vår del att tillstyrka saken.

När det här talas om, att man bör söka andra utvägar för att taga hand om tuberkulossjukvården både i Norrbotten och annorstädes, vill jag säga, att om *sättet* att behandla tuberkulos tvista de lärde, och man har icke kommit till klarhet ännu om vad som är det viktigaste vid denna sjukvård. Många anse, att dispensärvården är det förnämsta härvidlag. Men då vill jag fråga: Hur skall det vara möjligt att där uppe i Norrbotten på det sättet kunna i tid förhindra denna sjukdoms utbredning? Hur skall detta vara möjligt i denna de stora viddernas landsända, med stugor här och var, mången gång överbefolkade ända till trängsel? Hur skall det vara möjligt att där nå något resultat med dispensärverksamhet? Jag tror icke det låter sig göra. När landstinget framhållit, att Norrbottens behov av vårdplatser för tuberkulösa icke är täckt, även om man får detta anslag, så vill jag fråga: vad visar väl detta annat än att det är nödvändigt att åtminstone till någon del täcka det stora behov, som föreligger här? — Jag skall icke upptaga tiden längre utan ber endast att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Rydén:** Jag skall icke upptaga tiden länge, men jag vill dock säga ett par korta ord. Jag förstår mycket väl det resonemang, som herr Jansson i Falun förde, men vi skola komma ihåg, att när det gäller landsändar med dessa enorma vidder och denna glesa befolkning, så kommer dispensärverksamheten och de förebyggande åtgärderna att bli mycket mindre effektiva än i landsändar, där en sådan sällsynt gles bebyggelse icke är för handen. Enligt min mening måste redan detta, att man upprättar vårdplatser för sjuka, anses vara det primära av de förebyggande åtgärderna. Jag har hört beskrivningar av norrbottensbor om huru hela familjer där uppe ligga insjuknade i tuberkulos under de mest odrägliga förhållanden. Hur skall man på någon annan väg komma till en sanering i detta avseende, än genom att bereda vårdplatser åt dessa människor? Det tjänar ingenting till att komma med dispensärsköterskor och sådant, om man icke kan ställa så till, att de sjukaste människorna,

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

som äro smittospridande, få vård på sanatorier. I alla delar av Sverige, där man varit i tillfälle att tidigare uppföra sanatorier, har man ju härigenom fått en gynnad ställning i förhållande till Norrbottens län, men detta län har icke hunnit med att bygga på grund av den stora procenten tuberkulösa bland befolkningen och har icke haft råd härtill på grund av den stora landstingsskatten.

Jag är säker på, att herr Jansson i Falun med sin verkligt humana läggning icke skall taga illa upp, om kammaren skulle gå ifrån utskottsmajoritetens förslag och följa reservanternas. Det är ju så, mina herrar, att utskottets förslag med dess 4,000 kronor per vårdplats innebär ett brott mot gällande principer. Men reservanternas förslag bryter också mot gällande principer med sina 5,000 kronor per vårdplats och Kungl. Maj:ts förslag likaså med de 6,000 kronor, som äro föreslagna i propositionen. I alla förslagen går man ju ifrån de principer, som nu gälla. Och varför? Jo, därför att det här gäller ett undantagsförhållande, som gör att vi måste tillämpa undantagsbestämmelser. Jag förstår därför icke, varför kammaren skall så bita sig fast vid de 4,000 kronorna. Det är ingen princip, som här ligger bakom, utan här gäller det att bedöma huru mycket landstinget behöver för att kunna bygga detta tuberkulossjukhus, som av alla vitsordas vara nödvändigt. Vi ha ju Norrbottens läns landstings ordförande i statsutskottet, och en ledamot om icke flera — jag tror två eller tre — av landstingets förvaltningsutskotts ledamöter sitta här i kammaren, och alla vitsorda de, att länet rår icke med att bygga detta sjukhus, om det icke får hjälp i större omfattning än statsutskottet har föreslagit. Vi äro tvungna, om vi ändå skola gå ifrån de gällande principerna, att taga ett tillräckligt långt steg, så att vi verkligen hjälpa länet och få icke stå och stampa på samma punkt som hittills. Jag vädjar varmt till kammaren att följa reservanterna och därvid taga ett steg, tillräckligt långt för att vi må vara säkra på att landstinget kan bygga.

Det har vidare sagts, att det kanske är en viss risk förenad med att bifalla reservationen, därför att man därigenom icke skulle animera landstinget där uppe till sparsamhet. Ja, men enligt reservationen får landstinget ett anslag beräknat till 1 miljon kronor för en byggnad med minst 200 platser, och under sådana förhållanden har ju landstinget en alldeles särskild sporre att söka åstadkomma det billigaste möjliga för att därigenom också kunna få det mesta i fråga om antal vårdplatser. I själva denna anordning ligger enligt min mening ett sätt att egga landstinget att iakttaga största möjliga sparsamhet. Sparsamhetssynpunkten blir, när det gäller byggnadens uppförande och utrustning, bättre tillgodosedd med den anordning, som ligger i reservationen, än med den, som ligger i utskottets hemställan.

Vi måste komma ihåg, mina herrar, att vi fått ofantligt mycket av den största betydelse för vårt lands ekonomi just från Norrland och icke minst från det nordligaste Norrland. Om därför denna landsända kommit i svår nöd, såsom faktiskt är förhållandet nu, så måste vi, som bo i andra delar av Sveriges rike, se till att vi hjälpa dem. Det kommer tider, då rikedomen återigen flödar från Norrland och handelsbalansen kommer att förbättras till följd av vad som inflyter genom export av norrländska produkter. Vi måste hjälpa Norrland i ofärdstider. Detta har varit ledstjärnan för mig och är det alltjämt, när jag nu går att yrka bifall på reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Hage med flera av kammarens ledamöter, i anled-

ning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Ang. statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 7.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till dels hyra m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare, dels ock till bespisning och beklädnad m. m. åt elever vid dylik anstalt; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för telegrafverkets räkning av fastighet i Oskarshamn; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska-medikokirurgiska institutet, i vad avser användningen utav de till universitetet i Uppsala hörande åkerlotternas avkastning; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförmåner m. m. åt vissa kronojägare i Villingsbergs revir, i vad angår pensionsväsendet.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 8.

I fråga om vissa automobilägares skyldighet att utgiva väghållningsbidrag.

Härefter föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring av gällande bestämmelse om skyldighet för vissa automobilägare att utgiva särskilt väghållningsbidrag; och begärdes därvid ordet av motionären

Herr **Andersson** i Falkenberg, som yttrade: Herr talman, mina damer och herrar! I det utskottsutlåtande, som här föreligger, förefaller det, som om utskottet icke ingått på någon särskild realprövning av motionen utan endast refererat till några bestämmelser i nu gällande lag samt den utredning, som förevarit, och hela utskottsutlåtandet innefattar blott ett konstaterande av att lagen hittills tillämpats med en viss varsamhet. Jag kan nu icke direkt påstå motsatsen, ehuru man i vissa fall kan känna sig tveksam härutinnan.

Av utskottets utlåtande kan man se, hur nu gällande bestämmelser, i vad gäller 27 § i förordningen om motorfordon äro avfattade. Det framgår därav tydligt och klart, att denna särskilda vägskatt skall tillämpas endast då viss konstaterad skada föreligger. Detsamma blir förhållandet, om man ser på § 16, som delvis beröres i utskottets utlåtande. Går man till departements-

I fråga om vissa automobil-ägares skyldighet att utgiva väghållnings-bidrag. (Forts.)

chefens yttrande i 1923 års proposition, så finner man, att också han framhåller, att »i allmänhet torde denna ökade åverkan å vägen böra vara konstaterad, innan det särskilda bidraget kan närmare fastslås». Om vi gå till de anvisningar, som utfärdats från kommunikationsdepartementet 15—16 oktober 1923, så finna vi också där samma syn på saken, i det att det särskilt påpekas, att skada skall vara konstaterad i de fall, där denna bestämmelse skall tillämpas. Håller man sig således till detta och ser på saken sådan den föreligger, synes det mig, att denna bestämmelse i vissa fall icke blivit tillämpad på det sätt man tänkt sig.

Vad nu gäller § 27 mom. 1 gå anmärkningarna från trafikanternas sida mot den tillämpning, som förekommit, ut på, att, då de fått betala sin skatt efter gällande lag på samma sätt som alla andra, så ha de således fått vidkännas en merutgift på den trafik de ha haft att ombesörja. Man kan ju också säga, att den trafik, de bedrivit, är av sådant allmänt intresse, att det icke är riktigt att beskatta den extra.

Undersöker man detta närmare, måste man finna dessa anmärkningar befogade. Se vi efter hur dessa bestämmelser tillämpades inom Stockholms stad och län under 1924, så finna vi, att för fyra omnibuslinjer inbetalades i automobilskatt belopp, varierande mellan 10,100 och 26,900, motsvarande en skatt av 1,36 kronor per löpmeter väg. Vi skola komma ihåg, att denna omnibustrafik beräknades utgöra endast 30 % av hela den biltrafik, som framgår på dessa vägar. Räknar man dessutom med den extra vägslitningsavgift, som Stockholms län och Stockholms stad pålagt dessa linjer under samma år, d. v. s. 1924, så finner man, att enbart på dessa fyra linjer hade vederbörande att betala i dylika avgifter till Stockholms län 20,000 kronor och till Stockholms stad 22,500 kronor, allt i runda tal. Lägga vi tillsammans de avgifter dessa fyra linjer hade att betala, belöpa sig kostnaderna till en sammanlagd summa av 2,32 kronor per löpmeter väg av den vägsträcka, som dessa linjer trafikerade. Se vi därefter på underhållskostnaderna, finna vi, att Aktiebolaget Vägförbättringar åtagit sig underhållet av vissa vägar inom Danderyds skeppslags väghållningsdistrikt under 3 år för ett medelpris av 1,57 kronor per längdmeter, således icke mycket mer än hälften av de belopp, som dessa fyra linjer ha att betala i skatter av angivna slag.

Det är således icke så mycket att förundra sig över, om det framkommit opposition mot det sätt, varpå nu gällande bestämmelser tillämpats. Man kan också framdraga vissa andra förhållanden, som förklara varför man finner sättet att uttaga dessa extra vägslitningsavgifter vara orättvist. I allmänhet användas omnibuslinjerna av folk ute i industrisamhällena och i förorter invid de större städerna, och dessa människor få alltså betala icke blott den vägskatt, som de i likhet med andra få utgöra, utan nödgas på grund av bestämmelserna om extra vägslitningsavgift för dessa åkdon även betala en extra kostnad, således en beskattning utöver den gällande vägskatten.

Se vi vidare på § 16 mom. 3, som inte direkt beröres av den här framlagda motionen, men som utskottet också har något berört, förhåller det sig så, att denna förordning har tillämpats rent generellt endast inom Malmöhus län. Länsstyrelsen därstädes har påbjudit en avgift, varierande mellan 100 och 300 kronor för varje lastbil, alltefter ett hjultryck av mellan 2 och 2,3 ton. Detta påbud har föranlett 160 bilägare att ingiva klagomål till Kungl. Maj:t. Då Kungl. Maj:t på grund av dessa klagomål infordrade väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande, inträffade det egendomliga, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkte samtliga besvär. I det utslag, som Kungl. Maj:t avkunnade över dessa klagomål, fastslogs visserligen, vad som inte heller från min sida bestridits, nämligen *rätten* för länsstyrelsen att pålägga dylika avgifter, men samtidigt återförvisades också samtliga målen till handläggning av

I fråga om vissa automobilägares skyldighet att utgiva väghållningsbidrag. (Forts.)

länsstyrelsen för Malmöhus län, som har att lämna klagandena tillfälle att yttra sig och därefter taga målen till förnyad prövning samt, om bidragsskyldighet skall utgå, för varje fall föreskriva den extra vägslitningsavgift, som skall utgå, samt jämväl bestämma om till vad ändamål densamma skall användas.

Andra länsstyrelser, såsom till exempel länsstyrelsena i Jönköpings län och Kronobergs län, ha pålagt avgifter endast i vissa fall. I Jämtlands län hemställde vägstyrelsen, att en extra avgift skulle påläggas, men länsstyrelsen nekade att fastställa någon sådan. Vägstyrelsen klagade då hos Kungl. Maj:t, men Kungl. Maj:t fastställde länsstyrelsens beslut. Av detta torde således framgå, att olika tillämpningar och olika tolkningar göra sig gällande beträffande denna lagparagraf. Varken från min sida eller från deras sida, som ha samma uppfattning, som jag, har framhållits, att det skulle ligga något oriktigt i att konstaterad merskada också skall ersättas — något som ju också framgår av lagen. — Vad jag vill understryka är, att en sådan ersättningsbestämmelse inte skall tillämpas generellt, utan att ersättning endast bör utgå, då skada verkligen blir konstaterad, och att den bör för varje särskilt fall bestämmas.

Utskottet pekar i sitt utlåtande på att lagen endast har tillämpats ett års tid, och att den dessutom hittills har tillämpats med försiktighet. Vad det senare påpekandet beträffar, har jag här framhållit min uppfattning därom, nämligen att jag icke finner detta påpekande vara riktigt eller med verkligheten överensstämmande. Men det är ju givet att det skäl, som utskottet anför, nämligen att lagen endast har tillämpats ett år, och att nödig erfarenhet bör vinnas om sättet för dess tillämpning, ju är ett ur reell synpunkt starkt skäl för utskottets avslagsyrkande, och att det därför är givet att jag mot den saken icke kan göra någon direkt erinran. Jag finner det vidare meningslöst att, så som frågan nu föreligger, söka driva fram den till något särskilt avgörande i kammaren. Jag kommer således inte att göra något direkt yrkande. Jag vill dock såsom min önskan och förhoppning uttala, att särskilt resultatet av Kungl. Maj:ts utslag i de förut av mig påpekade 160 klagomålen måtte lända till att lagen blir tillämpad efter de grunder, som Kungl. Maj:t påpekat, och att den generella tillämpning, varpå jag här lämnat exempel, icke mer skall få ifrågakomma, ävensom att detta Kungl. Maj:ts utslag också måtte tillämpas, i vad det gäller § 27 i gällande förordning.

Med uttalande av denna önskan och förhoppning har jag, herr talman, intet särskilt yrkande att göra vid den nu föreliggande frågan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Tyskland och Sverige avslutad skiljedoms- och förlikningskonvention föredrogs nu; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Om ändringar i förordningen ang. försäljning av pilsnerdricka.

Vidare upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 58, av herr *Bärg m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 51, av herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.*, hade föreslagits, att riks-

Om ändringar i förordningen ang. försäljning av pilsnerdricka. (Forts.)

dagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till vissa i motiveringen närmare angivna ändringar i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av ovanberörda motioner, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande sådan ändring i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka, att däri innefattade kontrollföreskrifter fullständigades och förtydligades i syfte att förefintliga missförhållanden på ifrågavarande område såvitt möjligt undanröjdes, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

av herrar *Boman*, *Borell*, *Jönsson* i Boa, *Bengtsson* i Kullen och *Brännström*, som ansett att utskottet bort hemställa, att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

av herr *Nilsson* i Hörby.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Bengtsson** i Kullen: Herr talman! Med hänvisning till den motivering, som finnes fogad vid den här föreliggande reservationen, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr **Röing:** Herr talman! Liksom den siste ärade talaren skulle jag kunna begränsa mig till att framställa ett naket yrkande om bifall till utskottets hemställan, men det må dock tillåtas mig att tillägga några få ord.

Reservanterna och några av medlemmarna i bevillningsutskottet, vilka tillhöra majoriteten, äro utan tvivel, som kammarens ledamöter också torde ha funnit av betänkandet, ense om ett avslagsyrkande beträffande vissa av de yrkanden, som de ärade motionärerna ha framställt i sina motioner. Om emellertid herr Bengtsson i Kullen och de, som jämte honom stå bakom reservationen, hade velat förena sig med oss i att endast avstyrka vissa delar av motionerna, så skulle jag gärna ha velat vara med om att skriva under vad reservanterna rörande vissa yrkanden ha påpekat i sin motivering. Då det emellertid icke förefanns någon möjlighet för oss att få högerreservanterna i bevillningsutskottet att gå med på en hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning beträffande de områden, å vilka uppenbarligen vissa missförhållanden existera, så nödgades vi, sedan vi enat oss om en kläm, i motiveringen konstatera, att det inom bevillningsutskottets majoritet förefanns olika meningar rörande vissa delar i motionerna, men att en majoritet likväl åstadkommits i ett avseende, och detta rörande ett rätt så viktigt spörsmål. Det är på grund härav, som utskottsmajoritetens motivering har fått den lydelse, som kammarens ledamöter funnit av det föreliggande betänkandet.

Man kan inte blunda för att de nuvarande bestämmelserna i flera avseenden äro synnerligen otydliga, så att de tolkas än på det ena och än på det andra sättet, och att vissa missförhållanden på detta område äro tillfinnandes. För att nämna ett enda exempel, så förekommer det att bryggerier anlägga en sorts nederlag eller depåer av pilsnerdricka på arbetsplatserna. Det är uppenbart, att det icke är lämpligt att dylika nederlag finnas på dessa platser, icke därför att dessa måltidsdrycker av klass II äro berusande, utan därför att ett förtärande under arbetet av dessa måltidsdrycker nedsätter arbetsintensiteten.

För dem, som biträtt detta skrivelseförslag, och som i denna fråga ha samma åsikter som jag här i kammaren vid så många tillfällen har förfäktat, och som

Om ändringar i förordningen ang. försäljning av pilsnerdricka. (Forts.)

jag senast förfäktade i dag åtta dagar sedan, när frågan huruvida maltdrycker av klass II skulle få utskänkas vid auktionstillfällen, är det naturligt att vi vid detta tillfälle önska stryka under, att man icke av detta skrivelseförslag får draga den slutsatsen, att riksdagen därigenom på något sätt har givit en förhandsutfästelse i någon som helst förbudsvänlig riktning beträffande klass II. Man har icke avsett, att det ur denna motivering och detta förslag till skrivelse skall kunna utläsas någon som helst förbudstendens mot maltdrycker av denna klass, liksom vi ock önska att icke några trakasserande försändelsebestämmelser må föreslås.

Till sist vill jag, herr talman, stryka under, att den överenskommelse, som på sin tid, då majoriteten inom riksdagen utan tvivel icke var förbudsvänlig, träffades, då riksdagen gick med på att stifta en lag, varigenom tillverkningen inom riket och import till riket av starköl förbjöds, mot det, att man samtidigt erhöll en tillfredsställande måltidsdryck av klass II, i fortsättningen bör upprätthållas och honoreras.

Med dessa få ord, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Gävle: Jag skulle inte ha tagit till orda i denna sak, om inte det, som utskottets ordförande här anfört om sammansättningen av majoriteten givit mig anledning därtill. Det syntes, som om man ur hans anförande skulle kunna utläsa detsamma, som man har kunnat utläsa ur den allmänna debatt i pressen, som har pågått om det här föreliggande ärendet, och som i hög grad har förvånat mig. Jag blev inte så litet förvånad, då jag en dag öppnade min morgontidning och fann, att vi i bevillningsutskottet sysslade med att åstadkomma en förbudslagstiftning mot klass II, och att vi hade för avsikt att sätta den på motbok. Jag vill inlägga en bestämd gensaga mot en sådan uttolkning vare sig av motionerna eller av utskottsmajoritetens ståndpunkt. Det har inte varit fråga om någon ransonering. Det har inte varit fråga om att sätta klass II på någon motbok. Det enda, som man härom kan återfinna i motionen, är att man i densamma upptager till prövning om man icke i vissa fall, där det verkligen kräves, skulle kunna åstadkomma en begränsning i utskänkningen.

Av det material, som här föreligger, och som, bland annat, utgöres av en officiell rapport från kontrollstyrelsen, har tillfullo ådagalagts, att läget på vissa håll i landet är sådant, att åtgärder på ett eller annat sätt måste vidtagas. Jag vill emellertid betona, att man inte en gång på det mest extrema nykterhetshållet ett ögonblick har funderat på vare sig att sätta måltidsdrickat på någon motbok eller att införa någon ransonering för måltidsdrickat. Vad det här är fråga om, är att komma åt de oerhörda missförhållanden, som särskilt på den norrländska landsbygden faktiskt ha blivit en fara för nykterhetstillståndet, och där det på sina håll har gått så långt, att man från ansvarskännande håll framhåller, att pilsnerdrickat har blivit farligare för nykterhetstillståndet än de på motboken uttagna kvantiteterna. Jag vill nu inte säga, att det absolut förhåller sig på detta sätt, men inom vida områden, särskilt i Norrland, är det en allmän uppfattning, att det förhåller sig på detta sätt.

Vad bevillningsutskottet här har kommit överens om är att skriva till Kungl. Maj:t för att Kungl. Maj:t skall taga under omprövning inte bara, som ordföranden i bevillningsutskottet yttrade, en liten detalj, ty den detaljen är dock huvudsaken i detta fall, utan för att få klarlagt, om det icke, på det sätt, som herr ordföranden i bevillningsutskottet här har utvecklat, är möjligt att skapa fram bättre förhållanden och bättre ordning, än som för närvarande äro rådande.

Jag skall inte trötta kammaren med att ingå i en debatt beträffande dessa

Om ändringar i förordningen ang. försäljning av pilsnerdricka. (Forts.)

spörsmål. Det föreligger emellertid från kontrollstyrelsen en rapport i detta fall, som ger klart besked om hur förhållandena äro, och sedan man har tagit del av dessa förhållanden, tror jag, att det är oriktigt att ställa sig på den ståndpunkten, som reservanterna ha gjort, om man nu överhuvud taget håller på ordning och nykterhet här i landet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Boman m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogos vart för sig

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till konvention angående motarbetande av smuggling av alkoholvaror m. m.; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av väckta motioner angående vidtagande av åtgärder till förhindrande av vidare utplantering och spridning inom landet av den tyska haren.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Ang. ifrågasatt befrielse för vissa prästgårdsarrendatorer att gälda vissa utskyldsbelopp.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 54, i anledning av väckt motion angående vissa prästgårdsarrendatorers befriande från skyldighet att gälda vissa utskylder.

I en till jordbruksutskottet hänvisad motion nr 243 i andra kammaren hade herr *Olsson* i Golvvasta föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning och vidtagande av därav föranledda åtgärder till vissa i motionen omförmälda arrendatorers av ecklesiastika boställen befriande från utskylder, som emot av dem vid kontraktens avslutande skäligen antagna förutsättningar redan påförts eller framdeles under arrendetiden kunde komma att påföras dem.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Olsson** i Golvvasta: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att det torde vara lönlöst att tänka sig att få kammaren att gå på ett annat beslut, än det, som utskottet här har kommit till, nämligen rent avslag å min motion, i synnerhet, som jag finner, att utskottet är enigt.

Av utskottets motivering, som endast är å 2 $^1/_2$ à 3 rader och som knappt kan betecknas såsom någon motivering alls, har jag fått den uppfattningen, att det är någonting annat, som varit det avgörande, än vad som direkt framgår av utlåtandet, nämligen respekten för en lagakraftvunnen dom, och jag skall gärna hålla utskottet räkning därför.

Det påvisas klart och tydligt i min motion, och utskottet har ej förnekat detta, att det ligger någonting oegentligt, ja oresonligt däri, att de arrendatorer, som före år 1922 träffat avtal om arrenden av prästgårdar, skola vara betungade av en skatt, som de arrendatorer, vilka slutit arrendeavtal efter år 1922, icke be-

höva erlägga. Det förhåller sig så, att 5 § i de arrendekontrakt, som uppsattes under åren 1917—1921, stipulerar, att arrendatorn är skyldig att erlägga alla skatter och onera, som belöpa sig på fastigheten i dess helhet. Jag skall be att ur motionen få citera en bestämmelse i denna paragraf där det heter: »Arrendatorn ansvarar för all skatt och tunga, som utgår för 1 mantal krono Prästgården nr 1.» — Därigenom har han blivit juridiskt skyldig utgiva skatt även för den arrendet undantagna skogen. Såvitt jag är riktigt underrättad, var det genom ett förbiseende av vederbörande länsstyrelse som skogen icke togs undan från jorden. Efter 1922, sedan man kommit underfund med att formuleringen av denna paragraf var oriktig, ha inga fler kontrakt med denna formulering tillkommit. På grund av felaktigheten i dessa äldre kontrakt hava många arrendatorer påförts en skatt, som det icke var någondera partens mening att arrendatorn skulle gälda. Nyssberörda arrendatorer ha således fått erlägga avsevärda belopp i skatter, som de egentligen aldrig räknat med.

Ang. ifrågasatt befrielse för vissa prästgårdsarrendatorer att gälda vissa utskyldsbelopp. (Forts.)

Såsom framgår av motionen, har det varit process om denna sak. Häradsrätten gav arrendatorerna rätt i deras påstående, att det var oriktigt att de skulle erlägga skatt för skogen, men Svea hovrätt ändrade häradsrättens dom och förpliktade dem att betala dessa utskylder.

Jag har i motionen pekat på en hel massa fall i norra Uppland; men sedan motionen väcktes, har jag fått brev från åtskilliga arrendatorer även i södra Uppland, där samma förhållande är rådande. De vädja i bevekande ordalag, att riksdagen måtte göra någonting för åstadkommande av ändring i denna oformlighet och denna orättvisa. Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang återgiva vad en arrendator i södra Uppland skriver, nämligen att kungl. domänstyrelsen pockar på att han skall betala vissa skatter, och skickat honom två debetsedlar, den ena för bevillning av skogen, den andra å inkomstskatt av skogen, skog som försålts föregående år från Arnö prästgård. Vidare säger han: »Som det finnes mycket skog på Arnö prästgård, kan jag bli ruinerad, om det säljes en massa därav.» Man skulle vara blind om man ej skulle se, att ifrågavarande bestämmelse i kontrakten innebär en oformlighet och orättvisa som tarvar ändring på ett eller annat sätt.

Nu anser utskottet, att riksdagen icke skall föregripa Kungl. Maj:ts prövning. Jag har ju, som herrarna kunna finna, i motionen pekat på en möjlighet för arrendatorerna, nämligen hänvändelse direkt till Kungl. Maj:t om att få igen de skatter, som äro erlagda för skogen. I 7 § av lagen om kyrkofond stadgas, att »där från boställe skogsförsäljningsmedel skola ingå till kyrkofonden, må Konungen, på ansökan av boställshavare eller arrendator, som utgör jämväl å boställets skogsmark belöpande utskylder och besvär, bevilja honom skäligt bidrag från kyrkofonden till fullgörande av denna skattskyldighet». Jag har talat med åtskilliga av dessa arrendatorer och pekat på denna möjlighet, men jag har fått till svar: Det är rätt vi vilja ha och icke nåd.

Nu förstår jag ju, att det är fullkomligt omöjligt att få motionen bifallen, men jag tycker, att den motivering, som utskottet har bestått sitt utlåtande, är alldeles för snäv. Då jag vidare vet, att sympatierna inom utskottet lågo för min motion, skulle jag vilja föreslå kammaren att göra ett litet tillägg till utlåtandet, nämligen följande: Utskottet, som haft tillfälle att granska handlingarna uti ifrågavarande sak, anser sig kunna uttala, att starka billighetsskäl föreligga till stöd för den uppfattning, att arrendatorerna gentemot kronan må vinna befrielse från skyldighet att slutligen gälda de utskylder, varom i motionen är fråga. — Därefter skulle följa: Då utskottet emellertid icke kan finna lämpligt o. s. v., lika med utskottets avfattning.

Om man kunde få denna litet mer välvilliga motivering, bleve det kanske större utsikt för vederbörande arrendatorer, när de ginge in till Kungl. Maj:t med sin sak, att vinna tillmötesgående.

Ang. ifrågasatt befrielse för vissa prästgårdsarrendatorer att gälda vissa utskyldsbelopp. (Forts.)

Jag har åtskilligt material, som jag fått från olika arrendatorer, att ytterligare andraga, men jag vill ej besvära kammaren med detta utan skall, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan med godkännande av den av mig nu föreslagna ändringen i utskottets motivering.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! Det torde väl knappast lida tvivel om, att inte motionären har, sakligt sett, rätt i sin framställning, att de arrendatorer, som det här gäller, påförts avgifter, som icke bort påföras dem. Det är mera den rent formella gången av ärendet utskottet vänt sig mot. Det kan nämligen icke anses lämpligt, att riksdagen tager initiativ till justering av ett av hovrätt avgjort ärende. Det rätta tillvägagångssättet är uppenbarligen, att vederbörande arrendatorer göra en framställning till Kungl. Maj:t, draga ärendet inför Kungl. Maj:ts prövning. Först om det skulle visa sig, att Kungl. Maj:t beslutar, att denna sak icke skall föranleda åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, kan det vara riktigt, att riksdagen tager något initiativ i saken. Göres en framställning till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t ej finner anledning föreligga att taga upp ärendet, då skulle jag rent av vilja råda motionären att komma tillbaka till riksdagen; men innan ärendet varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, kan det uppenbarligen icke vara lämpligt, att riksdagen tar något initiativ.

Jag måste bestämt avråda kammaren från att godkänna den formulering, motionären här har föreslagit. Riksdagen bör icke på förhand binda sig genom ett sådant positivt uttalande. Kungl. Maj:ts prövning av ärendet bör avvaktas, innan riksdagen tager positiv ståndpunkt i själva sakfrågan.

Jag ber, herr talman, att med stöd av det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på bifall till det av herr Olsson i Golvvasta under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Slutligen föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggande av statens centralfryshus i Hallsberg.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Skara—Timmersdala järnväg m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1926 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av oljeeldning å jagarna Wrangel och Wachtmeister;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sergeanten vid Livgardet till häst G. P. E. Andéhn från viss ersättningsskyldighet;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för skräddarmästaren Ture Alfred Dahlström från skyldighet att gälda visst skadeståndsbelopp; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets memorial:

nr 31, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets betänkande nr 28, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 14 och 24 §§ i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka; och

nr 32, med förslag till ändring av rubriken 1924 i gällande tulltaxa; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 14 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till lag angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift, dels ock till lag angående anlitande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Sundström*	under	6	dagar	fr. o. m.	den	7	maj,	
»	*Henrikson*	»	3	»	»	»	7	»	
»	*Westman*	»	3	»	»	»	7	»	
»	*Nilsson* i Örebro	»	4	»	»	»	8	»	och
»	*Engberg*	»	6	»	»	»	7	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.33 e. m.

In fidem
Per Cronvall.